

רדיקלים חופשיים ואנטי אוקסידנטים

הרדיקלים החופשיים גורמים לנזק בתאי הגוף ולדנ"א. נזק זה מצטבר בהדרגה, וכך גורם להזדקנות, לדלקות, למחלות קשות ולמוות בטרם עת. ככל שריכוזם עולה, גדלים נזקיהם. אבל קיימת דרך לנטרל את הרדיקלים החופשיים ואת נזקיהם המצטברים, ע"י מערכת נוגדי חמצון, שתפקידם לנטרל את הרדיקלים ולדאוג שריכוזם לא יעלה והם יפסיקו לגרום נזקים. אלו הם **האנטי אוקסידנטים**.

התערוכה מתבוננת ברגע בו לאמנות יש פוטנציאל לפעול כאנטי אוקסידנט, כמחוללת תהליכי תיקון וכתרופה אישית, חברתית, פוליטית ותרבותית. היא עוסקת בפעולה האמנותית ובתוצריה, כמודלים אפשריים של איחוי וריפוי וכפלטפורמה לטרנספורמציה אישית וחברתית.

חלל התערוכה רוחש פעולות שונות ומשונות ומהדהד את הסאונד הבוקע או מלווה את הפעולות הללו, אותם מבצעים או מתעדים האמנים.

האמנים המציגים, כולם בוגרי מוסררה, מייצרים מעגל של ריטואלים ופעולות פרפורמטיביות: מבצעים טקסים קטנים פרטיים או מצביעים על טקסים שאנו עושים כחברה או כבודדים. לעיתים אלו פעולות המתריסות כנגד הסדר הקיים, ומבקשות להציע תיקון בחברה מורכבת ומסוכסכת. לעיתים אלו טקסים סייזיפיים, אבסורדים או נטולי תכלית, המבקשים לעורר אותנו או לייצר מצב שאינו קיפאון. לעיתים יש בהם הרואיות ולעיתים נלעגות, לעיתים אופטימיות ומדי פעם הם בלתי מפוענחים. כך או כך, עצם עשייתם של הטקסים הללו, המצויים בליבו של המעשה האמנותי, היא תחילתו של ריפוי עצמי שעשוי גם לייצר תרופה חברתית.

הפעולה הפרפורמטיבית מבקשת לכוון את המעשה האמנותי ככזה שאינו רק מתאר עולם, אלא גם פועל, הלכה למעשה, בתוכו. למעשה, זהו תיאור של העולם וגם פעולה המעצבת אותו מחדש¹. מהן אותן פעולות סייזיפיות, לעיתים לא רציונאליות או אבסורדיות ונטולות מטרה? אולי ביטוי לצורך לנקוט בפעולה, לעשות מעשה ממשי בעולם, לייצר טקסים בהם האמן קובע לעצמו איזושהי חוקיות בה הוא דבק, רק על מנת לא להישאר במצב של קיפאון. כך, למשל, **נדב אריאל** מבצע פעולות שהן מרד והתרסה נגד הסדר הקיים, לכאורה התעקשות שאין בה הגיון. ניסיון לייבש מקווה מים באמצעות סחבות רצפה או יצירת ערימה קפדנית של מחטי אורן יבשים במרכז השביל, ערימה שוודאי תתפזר במשב הרוח הראשון – כל אלו פעולות שנידונו לכישלון. בעבודת הווידאו שלה, **הגר אבודרם אידה** פורמת בסיזיפיות איטית חלקי שטיח, בחלל ריק שאינו מספק מידע על המעשה או סיבותיו. לכשתסתיים הפרימה, מתוך ההרס תיוולד אפשרות חדשה. בעבודת הווידאו של **מרים נאה** (Laura and Ryan) מופיעות ידיים נשיות שמתעקשות לבנות שוב ושוב

¹ הפילוסוף אשר מזוהה בעיקר עם ה'פרפורמטיב' הוא הפילוסוף האנגלי ג'ון אוסטיין. אוסטיין הצביע על כך שבשפה ישנם מבעים פרפורמטיביים, המאופיינים בהיותם חלק מעשייה של פעולה. כלומר טענתו היא כי השפה יכולה לעשות יותר מאשר רק לתאר עולם, היא יכולה לפעול, הלכה למעשה, בעולם. כלומר השפה הופכת להיות בו זמנית גם התיאור של העולם וגם מה שפועל בתוך תיאור זה. אם ניקח עמדה זו לקיצוניות המחשבתית שלה הרי שאנו בסוג של סחרור אין סופי שבו השפה מתארת את העולם וע"י כך מעצבת את העולם ואז מתארת אותו שוב ובכך שוב מעצבת אותו וכך באופן אין סופי.

מגדל אבנים קטן ולכאורה חסר טעם, למרות הדמות הנעלמה המתעקשת לפרק את הערימה. תהליך סיזיפי של בנייה הרס ובנייה שכוחו בהתעקשות על עצם הפעולה.

אמנדה תמרי מצלמת את עצמה נושפת על מפית המכסה את פניה, בניסיון להרחיקה, ניסיון שנכשל שוב ושוב. גם **נמרוד לוי** בעבודתו "שואף נושף" מתעד את פעולת הנשימה שלו באמצעות כתיבה מדיטטיבית סבלנית ושקדנית על נייר. אצל שניהם, זהו רגע של תשומת לב לפעולה אוטומטית, מובנת מאליה, רגע המסרב לראות בפעולה כחסרת ערך ומוליד ממנה ביטוי אמנותי. גם **אירינה וינשטיין**, בעבודתה 'תערוכה ספונטנית', מבצעת פעולה יומיומית שאין בה הרואיות או עניין (פשיטת בגדיה) אך תוצריה הנתלים על הקיר, ממלאים את הריק ומייצרים את האובייקט האמנותי.

האם **דפנה גרוסמן** מתארת פיסת מציאות או שיקוף של מצב תודעתי? צילומיה המבוזזים, אנשים העוסקים בפעולות שאינן מפוענחות, בסביבות לא מפוענחות, מייצרים רגעים מאגיים, משהו שהוא בין מציאות להזיה. לעיתים מהות הטקס היא בתנועה שהוא מייצר בחלל: בעבודת הווידאו 'Carpet' **נבט יצחק** מייצרת תנועות קטנות ועדינות, לעיתים כמעט לא מורגשות, בתוך הצורות הגיאומטריות והאורנמנטיקה העשירה של שטיח פרסי, מפירה את הסימטריה המושלמת והאיזון העדין, משבשת את יכולתנו לאחוז בשלם. ההרמוניה הופכת את אט לכאוס, לכאורה היא מייצרת 'קילקול' ופגימה אך למעשה מכניסה אותנו למצב של ריכוז ושלווה.

שירה חרש בעבודת הווידאו 'קליגרפיית מים של מעגל ENSO', מציירת בעזרת מטלית רצפה ודלי מים מעגל סביב דמותה, בלופ אין סופי, כמעין גלגול של חוני המעגל המבקש לשנות מציאות באמצעות פעולתו. גם זו פעולה שלא תותיר לכאורה חותם בעולם (שהלוא המים יתאדו), שנידונה לכישלון, אך היא מתעקשת לדבוק בטקס מדיטטיבי וביצירת המעגל, פעולה זנית במהותה המבקשת ליצור שלמות. וכמו בזן – פעולה הנראית לכאורה חסרת ערך או טפלה, יש בכוחה ליצור חלל מנטלי חדש והמעגל הריק "אינו ריק לגבי האדם הנמצא בתוכו", הוא כוח ועצם המעשה מייצר כוח ואנרגיית ריפוי.

בהקשר זה חובה להזכיר את תפיסתו של האמן יוזף בויס שראה באמנות כוח מרפא לפצעי וחוליי החברה, באמן פוטנציאל להפוך למעין שמאן (מכשף דתי) ובמעשה האמנות ותוצריו, כמכילים אנרגיה ייחודית החיונית למעשה הריפוי וכפלספורמה לטרנספורמציה אישית.

חן כהן מייצרת את עצמה כישות שאמאנית המבצעת טקס בעל נראות פולחנית, העוברת מעין תהליך של טרנספורמציה, בו היא מאבדת מעט מאנושיותה אך מנכסת לעצמה כוחות של ריפוי. עבודתה של **ילי רייכרט** משתמשת בידיים כמקור לאנרגיה של חיים וריפוי. ידי הצופה המונחות על הזכוכית משמשות למעשה כמוליכות אנרגיה ומטעינות את הדימוי באור. כל צופה משאיר את טביעותיו על גבי טביעות קודמו ונוצר פוטנציאל: אנרגיה מועברת מאדם אחד לשני במטרה ליצור המשכיות שלה. מנגד, עבודתו של **איציק הרוש** ('קטיעה') ועבודת הסאונד של **אבי שהרבני ועמר גולדברג**, עוסקות באפשרויות של ריפוי דרך הטבעי, הצומח. הרוש 'קוטע' באופן דיגיטלי צמחי אלורה ו'מצמיח' אותם מחדש בחלל הלבן מטוהר. שהרבני וגולדברג מחפשים אחר תהליך הריפוי דרך העיסוק בצמח הקלנדולה (Calendula) הידוע בסגולותיו הרפואיות ובהיותו מחטא רב

עוצמה, ועוזר במניעה של מחלות רבות. קטע הסאונד החרישי שכתבו, מבקש מאתנו להעמיק לתוך תודעתנו ולנסות לפענח מה הוא תהליך הריפוי שעלינו לקבל על עצמנו. עבודתו של **איתי נדב** ('גולם') נראית כטקס גירוש שדים פרטי. היא מהדהדת את עבודת הווידיאו של **אירינה ווינשטיין** ('התוף'), צליל תקיף ומונוטוני המבקש לעורר אותנו או אולי להכניסנו למצב מדיטטיבי. בווידאו של **איתמר מבורך** דמות גבר עירום העומד בגבו אלינו, כשפניו אל ריבוע אור מסמא, וברקע רעש מונוטוני מכאני שתלטני ומטריד. הגבר דומם, שקוע בטקס הפרטי מתמסר לסאונד האקסטטי וסופג לתוכו את אנרגיית האור המרפאה. גם בעבודתו של **אסף אלבוחר** מתואר רגע בו האור 'מטפלי' ומשמש ככוח מרפא למציאות. החללים בעלי האסתטיקה המחוּספסת שורטת עוברים תהליך של ריכוך, מקבלים איזה רגע קט של התעלות ולידה מחדש במפגש עם האור. גם מבטו של **יאן טיכני** מחפש אחר האור. בעבודתו 'Any Moment' מוצגים 11 דימויים שנלקחו מתוך כ-1000 בקירוב, הנמצאים בחשבון האינסטגרם שלו. 11 רגעים של אור ככוח מרפא ויוצר. קומץ דימויים מתוך מסה, שמשקפים את אינטנסיביות החיפוש אחר האור הפיזי, הרעיוני, הרגשי, הרוחני.

מהלכים של ריקון, 'ניקוי' וזיכוכ של המציאות (אולי זו דרך שקטה, כמעט לוחשת, להתקומם מול גסותה של המציאות, מול ה'מחלה' שפשטה בה) נמצא גם בעבודותיהן של **נועה ברזנר** ושל **נדיה שובלוב**. ברזנר מתבוננת בחללי תצוגה של אמנות אך מחפשת שם את רגעי ה'ריק' ואת ההתבוננות השקטה והמדיטטיבית. צילומיה של שובלוב מחפשים אחר ניקיון יחסי, מנסים לצמצם למינימום את הברוטליות שבסביבה, למחוק ולנקות הפרעות במציאות, לכסות אותה במעין פלסטר מטאפורי. כמותן, גם **מיכל טוביאס** מפנה מבטה למבעים הצדדיים של המציאות. צילומיה תרים אחר סימנים שנותרו על הקירות לאחר פירוק התערוכה, בחללי אמנות שונים. מבט ממוקד, חושף פגמים, עקבות ושאריות בקיר הריק, המצביעים על מה שהיה ואיננו (עבודות האמנות). עוד רגע וגם הם ייעלמו, יפנו מקומם להתרחשות הבאה, הקיר ה'חולה' יתכסה. סדק צר של זמן שבין מות העבר ולידת העתיד. בפעולה שעושה **אלמוג גז** אין כל מטרה רציונלית, למעשה זו פעולה אבסורדית. היא משרה פרח בחומר הלבנה וגורמת להעלמות הדרגתית של צבעיו וחיותו, של מהותו. מובילה אותו אל ה'איך' אך יחד עם זאת, האקונומיקה גם משמרת אותו והוא הופך לטהור ונקי יותר. האם היא מבצעת תהליך של ריפוי או המתה? במיצב של **גיא יצחקי ודאפי ספונר** הוכנסו צמחיה, עצים ואבנים לתוך חלל חשוך קריר ואפל מתחת לאדמה. הצמחייה נותקה מסביבתה הטבעית ומובן שאינה יכולה לשרוד ללא אור ומים אך באמצעות אור וסאונד נעשה תהליך מלאכותי של החייאה לצמחייה. החייאה ומוות לסירוגין.

חלק מהאמנים מתבוננים בטקסים המהותיים של החברה הישראלית ומבקשים להעלות לדיון שאלות חברתיות ופוליטיות. **אורית ישי** עוסקת בטקסים של שכול. היא מציגה שורה של זרי אבל שצולמו בטקסי זיכרון בבתי קברות צבאיים, אך בתהליך מבוקר היא נוטלת מהם את צבעוניותם וחיותם ומחליפה את אלו ביופי מלנכולי. **קרן רוזנברג** (בעבודת הווידיאו Birthday Cake) מתבוננת בצילום משפחתי ההולך ונעלם לתוך החשכה. הטקס המשפחתי החגיגי – הדלקת הנרות

על העוגה – וההתכנסות פנימה לחלל המשפחתי הסגור והמוגן, נספגים גם הם בעצב ואובדן.
מיכה שמחון בעבודת הווידאו 'ים השיבולים', קורץ לריטואל הלאומי המייצג היסטורית את
 דמותו של החלוץ הציוני, עובד האדמה - מסורת ריקודי העם. הוא רוקד באקסטזה בין השיבולים,
 חלקו העליון של גופו עטוי חולצה לבנה (חולצת 'השבת' של ההתיישבות העובדת), אך מדי פעם
 חושפת המצלמה כי מתחתיה אין דבר ומעורמיו מציצים. פאתוס ונלעגות כרוכים להם יחדיו.

התערוכה אינה יכולה להתעלם מהמציאות שמחוץ לקירות הגלריה. מציאות חברתית ההולכת
 ונספגת ברדיקלים חופשיים, חשופה לתהליכים רעילים, מצויה בסכנה של התפוררות ושיבוש
 הדנ"א החברתי. בעבודתו 'תיעתענו', **טוהר לב ג'קובסון** מציב בפנינו את חטאינו ואת הסכנות
 החברתיות הרובצות לפתחנו, וכל אלא באותיות אדומות מרצדות שאיננו יכולים להתעלם מהן.
 הוא נוטל מתוך תפילת "וידוי קטן": אשמנו... גזלנו... כיזבנו... ניאצנו... רשענו... תיעבנו... תעינו...
 אך מעשה ההכרה בחטא והווידוי הנעשה ע"י פעולה של דיבור, הוא גם מעשה של היטהרות
 (הנעשה בתחילתו של יום). בעבודתה של **יעל שחר**, מתואר רגע אינטימי של טקס קטן פרטי,
 הפרחת בועות סבון שבו רגע ייעלמו אך ברגע הזעיר של נוכחותם, הם מייצרים יופי ומידה של
 אופטימיות.

דפנה איכילוב

משתתפים: אבי שהרבני ועמר גולדברג, אורית ישי, איציק הרוש, אירינה ווינשטיין, איתי נדב, איתמר
 מבורך, אלמוג גז, אמנדה תמרי, אסף אלבוחר, גיא יצחקי ודאפי ספונר, דפנה גרוסמן, הגר אבודרם
 אוידה, חן כהן, טוהר לב ג'קובסון, יאן טיכ, ילי רייכרט, יעל שחר, מיכה שמחון, מיכל טוביאס, מרים
 נאה, נבט יצחק, נדב אריאל, נדיה שובלוב, נועה ברזנר, נמרוד לוי, קרן רוזנברג, שירה חרש.

